

TIER 2

ABD Uluslararası Din Özgürlüğü Komisyonu (USCIRF) 1998 Uluslararası Din Özgürlüğü Kanunu (IRFA) ile kurulan, ABD dışındaki evrensel din veya inanç özgürlüğü hakkını gözlemleyen, bağımsız, çift partili bir ABD federal hükümeti komisyonudur. USCIRF ABD dışındaki din veya inanç özgürlüğü ihlallerini gözlemek için uluslararası standartları kullanır ve Devlet Başkanına, Dışişleri Bakanına ve Kongre'ye siyasi önerilerde bulunur. USCIRF Dışişleri Bakanlığından ayrı faaliyet gösteren, bağımsız bir kuruluştur. 2018 Faaliyet Raporu, dünya üzerindeki ihlalleri belgelemek ve ABD hükümetine bağımsız siyasi önerilerde bulunmak bakımından Komisyon Üyelerinin ve profesyonel kadronun bir yıllık çalışmalarının doruk noktasını temsil etmektedir. 2018 Faaliyet Raporu, 2017 yılının Ocak ayından Aralık ayına kadar geçen dönemi kapsamaktadır, ancak bazı durumlarda bu zaman diliminden önce veya sonra meydana gelen önemli olaylara da yer vermektedir. USCIRF hakkında daha fazla bilgi için, web sitesine [buradan](#) erişebilirsiniz ya da 202-523-3240 numaralı telefon üzerinden USCIRF'a doğrudan ulaşabilirsiniz.

Türkiye

Temel Bulgular: 2017 yılında, Türkiye'de din özgürlüğünün durumu kötüye gitmiştir. Eğitim müfredatında yapılması önerilen değişiklikler, yalnızca Sünni camileri için hükümet fonlamasının artırılması ve gayrimüslim topluluklar için yasal duruma ve tescile istinaden harekete geçilmemesi Türkiye'yi düşüş eğilimine sokmuştur. Türkiye'nin eskiden beri süregelen katı laikliği, Sünni Müslümanları da kapsayan dini toplulukların tam yasal statü kazanmasını önlemektedir; bununla birlikte, farklı inanç gruplarının fertleri kendi özel okullarına, ibadet yerlerine, vakıflarına ve medya kuruluşlarına sahiptir. Kamulaştırılan mülklerin iadesi, kiliselerinin Kutsal Rahipler Meclisine katılabilmeleri için Rum Ortodoks Metropolitlerine çifte vatandaşlık verilmesindeki gecikme ve kamu bütçesinden dini azınlık topluluklarının binalarına eşit fon sağlanması gibi eskiden beri süregelen diğer din özgürlüğü kaygılarının çoğunluğu çözülmemiştir. Ayrıca, Protestan Pastör Andrew Brunson'ın haksız yere tutukluluğunun 2016 yılının Ekim ayından beri sürmesi ülkede yaşayan Hristiyanlar üzerinde soğuk duş etkisi yaratmıştır.

Geçtiğimiz yıllarda hükümet kamulaştırılan mülklerin bazılarını dini azınlık topluluklarına iade etmek üzere adımlar atmıştır. Hükümet aynı zamanda iki tarihi azınlık mülkünü, her ikisinin de 2018 yılında açılması beklenen Rum Ortodoks Sümela Manastırını ve Bulgar Ortodoks Kilisesini restore etme çabalarını finanse etmiştir. Ayrıca, 2017 yılında hükümet Türk ordusunda ve emniyet güçlerinde eskiden beri süregelen İslami başörtüsü giyme yasağını kaldırmış olup, bu durum ülkedeki Müslümanlar tarafından hoş karşılanmıştır. 2017 yılının Ekim ayında, bir USCIRF heyeti İstanbul, Ankara ve İzmir şehirlerini ziyaret ederek Türk hükümet yetkilileri ve dini azınlık topluluğu liderleri ile görüşmüştür. Heyet aynı zamanda Kırkılar Hapishanesinde

tutuklu Pastör Brunson ile görüşerek konsolosluk ve ailesi dışında kendisini ziyaret eden ilk heyet olmuştur.

Bu koşullara dayanarak, USCIRF, Uluslararası Din Özgürlüğü Kanunu (IRFA) çerçevesinde “yakın ilgi gerektiren ülke” veya CPC olarak “sistemik, sürekli, dikkat çekici” tanım standardının unsurlarından en az birini karşılayan din özgürlüğü ihlallerine iştirak etmesinden veya tolerans göstermesinden dolayı 2018 yılında Türkiye hükümetini tekrar 2. Kademeye almaktadır.

ABD Hükümetine Öneriler:

- Pastör Brunson’ın derhal ve koşulsuz olarak serbest bırakılması için Türkiye hükümetine en üst düzeylerde baskı yapmak;
- Din veya inanç özgürlüğü hakkı ihlallerinden sorumlu olduğu tespit edilen belirli görevlilerin ve kurumların ABD vizesi başvurularının reddedilmesi ve ABD varlıklarının bloke edilmesi için [Global Magnitsky İnsan Hakları Sorumluluğu Kanununu, 13818 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyi](#) uygulamak veya ilgili diğer hedefe yönelik araçlara başvurmak;
- Türkiye hükümetini eğitim müfredatının Türkiye’deki bütün dini grupları kapsamaya devam etmesini ve yalnızca Türkiye’nin Sünni Müslüman çoğunluğu için geçerli derslere ve ilkelere yer vermemesini sağlamaya teşvik etmek;
- Türkiye hükümetini Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) direktifleri doğrultusunda öğrencilerin dini ve felsefi inançlarını ifşa etmeden dini derslerden muaf tutulmaya izin vermesi için teşvik etmek;
- Türkiye hükümetine gayrimüslim inanç topluluklarının ibadethane inşaatını, bakımını ve onarımını desteklemeye yönelik hükümet fonlarına başvurularına imkan tanıyacak tedbirleri düzenlemesi için baskı yapmak;
- Türkiye hükümetini Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) din veya inanç özgürlüğü ile ilgili kararlarına, kimlik kartlarının mikroçiplerindeki din hanesinin kaldırılması ve Alevi cemevlerinin yasal ibadethane ve Alevi dedelerinin dini lider olarak tanınması da dahil olmak üzere, tamamen uymaya teşvik etmek;
- Türkiye’deki dini topluluklar hakkında Yahudi aleyhtarı veya aşağılayıcı ifadeler kullanan kamu görevlilerini açıkça kınanması yönünde Türk hükümetine baskı yapmak;

- Türkiye hükümetine Rum Ortodoks Heybeliada Ruhban Okulunun yeniden açılacağına ilişkin özel olarak ve devlet elinden verilen sözleri tutması ve diğer dini toplulukların kendi ruhban okullarını açmalarına ve işletmelerine izin vermesi için baskı yapmak; ve
- Türkiye hükümetini dini ibadethanelere saldırıları önlemek üzere dini topluluklara daha fazla güvenlik sağlamaya teşvik etmek.

Arka Plan

Türkiye

Tam Adı: Türkiye Cumhuriyeti

Hükümet: Parlamenter cumhuriyet

Nüfus: 80.845.215

Hükümet Tarafından Tanınan Dinler/İnançlar: İslam, Ermeni Ortodoks, Rum Ortodoks ve Yahudilik (son üçü Lozan Antlaşması tarafından tanınan azınlıklardır)

Dini Demografi*:

%99,8 Müslüman (çoğunlukla Sünni)

%0,2 diğer, Yahudi, Ermeni Ortodoks, Rum Ortodoks, Roma Katolik, Bulgar Ortodoks, Keldani, Bahai, Süryani, Protestan ve Yehova Şahidi

*CIA Dünya Gerçekleri Kitabı

2016 yılının Temmuz ayından beri, Türkiye başarısız bir hükümet darbesini takip eden güvenlik sorunu ile mücadele etmektedir. Türkiye hükümet darbe teşebbüsünün ABD’de yaşayan bir din adamı ve günümüzde Türkiye hükümeti tarafından Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) adıyla anılan Hizmet Hareketinin lideri olan Fethullah Gülen tarafından düzenlendiğini iddia etmektedir. Darbe teşebbüsünden beri, hükümet 100.000’in üzerinde memuru işten çıkarmıştır, 1.200’ün üzerinde okulu, 15 üniversiteyi ve 195 medya organını kapatmıştır ve 73 gazeteciyi tutuklamıştır; bu sayı, Gazetecileri Koruma Komitesine göre 2017 yılında tüm ülkeler arasında tutuklu bulunan en fazla gazeteci sayısıdır. Hükümet aynı zamanda Hizmet Hareketinin takipçisi olduğundan şüphelenilen binlerce kişiyi tutuklamıştır ve bu kişilerin mallarına el koymuştur. Uluslararası Af Örgütü’nün Türkiye Direktörü Taner Kılıç’ın da aralarında bulunduğu insan hakları aktivistleri de tutuklanarak terör örgütü üyeliği ile suçlanmış olup; bu durum, Türkiye’deki insan hakları ve din özgürlüğü savunucuları arasında soğuk düş etkisi yaratmıştır. Eski bir milletvekili ve tanınmış bir din özgürlüğü ve dini azınlık hakları savunucusu olan Aykan Erdemir de kısa bir süre önce FETÖ üyeliği ile suçlanmış olup; hükümet tutuklanması ve Türkiye’deki varlıklarına el koyulması için bir yakalama emri çıkarmıştır. Bu ortamda, dini azınlık grupları dikkat çekmemeye çalışmıştır ve eskiden beri süregelen taleplerinin peşini büyük ölçüde bırakmıştır. Ayrıca, 23 yıldan uzun süredir İzmir’de yaşayan Pastör Brunson’ın tutuklanması Türk azınlıkları arasında korku uyandırmıştır.

Hükümete göre, Türkiye nüfusunun %99'u Müslüman olup bu rakamın %80'i (64 milyon) Sünni Müslümandır. Nüfusun 20 ila 30 milyonu Alevi olup Türkiye hükümeti bu dinin mensuplarını Müslüman saymaktadır; bununla birlikte bazı Aleviler kendilerini benzersiz bir gayrimüslim kültürün parçası olarak tanımlamaktadır. Türkiye'nin gayrimüslim azınlıkları toplam nüfusun %0.2'sinden azını oluşturmaktadır ve çoğunlukla 1923 Lozan Antlaşması çerçevesinde tanınan üç inanç olan Yahudi, Ermeni Ortodoks ve Rum Ortodoks topluluklarının fertleridir. Türkiye'de aynı zamanda küçük Roma Katolik, Bulgar Ortodoks, Keldani, Bahai, Süryani, Protestan ve Yehova Şahitleri inanç topluluklarına da sahiptir.

Türkiye'nin 1982 Anayasası inanç, ibadet ve dini fikirleri yayma özgürlüğü sağlamakta ve dini gerekçelerle ayrımcılık yapılmasını yasaklamaktadır. Ancak, devlet laikliği dini topluluklar üzerinde, uygulamaları ve ibadethaneleri de dahil olmak üzere, devlet kontrolü gerektirdiği yönünde yorumlamaktadır. Hiçbir din tam yasal statüden faydalanmamaktadır. Türkiye'de İslami uygulamaların resmi kontrolü Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı iken, diğer tüm inançlar Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün himayesindedir.

2017 Dini Özgürlük Koşulları

Eğitim: Türkiye'deki ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin, Türk yetkililerin kanunlara uyan ve ahlaklı Türk vatandaşlarının yetişmesi için gerekli olduğunu öne sürdükleri Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini almasını zorunludur. Dersin temelini İslam ilkeleri oluşturduğundan, Lozan Antlaşması çerçevesindeki toplulukların parçası olan gayrimüslim öğrenciler—Rum Ortodoks, Yahudi ve Ermeni Ortodoks—dersten muaf tutulabilmektedir. Aleviler dahil olmak üzere diğer inanç sahiplerinin muaf tutulmasına izin verilmemektedir ve Lozan tarafından tanınan inanç sahipleri bile diğer öğrenciler ve öğretmenler tarafından dışlanmamak üzere genellikle muafiyeti tercih etmemektedir. 2014 yılında, AIHM, öğrencilerin hangi dine mensup olduklarını açıklamalarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini ihlal ettiği için Türkiye tarafından zorunlu tutulamayacağına karar vermiştir. Ayrıca, dersin zorunlu olmaması gerektiğine ve müfredatın dinler konusunda mümkün olduğu kadar tarafsız olması gerektiğine karar vermiştir. Ne yazık ki, dini azınlık grupları, özellikle Alevi topluluğunun fertleri, 2017 yılının Ekim ayında Türkiye'ye yapılan bir ziyaret sırasında USCIRF'ı hükümetin henüz karara uymadığı konusunda bilgilendirmiştir.

Türkiye'deki devlet okullarının eğitim müfredatının 2018 yılında değişmesi planlanmaktadır. Çeşitli insan hakları raporlarına göre, Milli Eğitim Bakanlığı 170'ten fazla müfredat konusunu gözden geçirmiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "dindar nesil" şeklinde adlandırdığı Türk gençlerini yetiştirmek amacıyla, Bakanlık doğal seçim gibi evrimsel kavramları ve Charles Darwin'e yapılan atıfları kaldıracaktır. Hükümet, evrimin genç öğrencilerin kavrayamayacağı kadar zor olduğu için sadece lisede öğretileceğini iddia ederken; laik kesim bunun laik müfredata din temelli fikirler aşılacak üzere yapıldığını iddia etmektedir.

Diğer değişiklikler arasında, cihat kavramının, radikallerin vurguladığı şiddet içerikli çağrışımından ziyade, terimin manevi anlamına yeniden odaklanma amacıyla vatan sevgisi olarak öğretilmesi yer almaktadır. Değişiklikleri eleştirenler eskiden Türkiye'nin müfredatında çevre koruma, insan hakları, Darwinizm, cinsiyet eşitliği, AIDS hastalarına merhamet ve farklı yaşam tarzlarına açık olmaya yer veren Müslüman ağırlıklı ülkelerden biri olduğunu, önerilen değişikliklerin ise müfredatın “İslamileştirildiğinin” göstergesi olduğunu savunmaktadır.

Son olarak, başlangıçta Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra imam yetiştirmek üzere açılan meslek okulları olan imam hatip okullarının popülerliği artmıştır. Kayıt sayısı 2002 yılında 60.000 civarında olsa da günümüzde ülke genelinde 4.000 imam hatip okuluna kayıtlı olan bir milyondan fazla öğrenci (tüm devlet okulu öğrencilerinin onda biri) mevcuttur. 2014 yılından beri, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi, eskiden şart koşulan 50.000 kişi kuralı yerine günümüzde her 5.000 kişi için bir imam hatip okuluna izin veren çeşitli yasa tasarılarının geçmesini sağlamıştır. Ayrıca kayıt yaşı 14'ten 10'a indirilmiştir.

Ulusal Kimlik Kartları: 2010 yılında, AİHM Türk kimlik kartlarında din hanesini doldurma zorunluluğunun Avrupa Sözleşmesini ihlal ettiği yönünde karar vermiştir. Daha sonra, Türk meclisi bu bilginin kartlarda bulunma gereksinimini kaldıran bir yasa çıkarmıştır. 2 Ocak 2017 tarihinde geçerlilik kazanan yeni kimlik kartlarının üzerinde kart sahiplerinin dini bilgileri bulunmamaktadır ancak bu bilgiler kartın mikroçipi üzerinde bulunabilir. Dini azınlık toplulukları, mikroçip üzerindeki bilgilerin iş yerinde ve mikroçipin okunabileceği diğer yerlerde ayrımcılığa yol açabileceğinden endişe etmektedirler. Ayrıca, Bahai inancının mensupları gibi küçük dini azınlıklar, ziyareti sırasında USCIRF'ı dinlerinin geçmiş yıllarda bir seçenek olmasına rağmen kimlik kartlarına yönelik resmi formda bir seçenek olarak listelenmediği konusunda bilgilendirmiştir.

Aleviler: Aleviler sayısı 20 ila 30 milyon arasında değişen, Türkiye'deki en büyük dini azınlık topluluğudur. Hükümet tarafından Müslüman sayılmakla birlikte, bütün Aleviler kendilerini bu şekilde tanımlamamaktadır. 2015 yılında, AİHM Alevi öğrencilerin zorunlu din dersine katılmaktan muaf tutulması gerektiğine karar vermiştir. AİHM ayrıca topluluklarının hangi inanca ait olduğuna (İslam olup olmadığına) sadece Alevi liderlerinin karar verebileceğine hükmetmiştir. Bu kararlar henüz hükümet tarafından uygulamaya koyulmamıştır.

Aleviler, sayısı 5.000 ila 7.000 arasında değişen cemevleri için yasal izin almaya uğraşmaktadır. Diyanet fonları alan camilerin aksine, cemevlerinin bakımını desteklemeye yönelik kamu fonlarına erişimleri sürekli reddedilmektedir. 2015 yılının Nisan ayında, AİHM Türkiye hükümetinin Alevi ibadethanelerini ve dini liderlerini tanımayarak Avrupa Sözleşmesini ihlal ettiğine karar vermiştir. Sonuç olarak, 2016 yılında Türkiye hükümeti çeşitli Avrupa ülkelerinde bulunan 126 Alevi dedesini “alanında uzman” olarak tayin etmiştir. Bununla birlikte, Alevi topluluğunun liderleri ziyareti sırasında USCIRF'ı uzmanların sahaya çıkmasına sadece kutsal

Muharrem ayında 10 ila 12 gün izin verildiği ve seçilenlerin genellikle hükümet ile yakın ilişkiler içerisinde olduğunu ve dini kimliklerinden dolayı belirlenmediği konusunda bilgilendirmiştir. Ayrıca, halihazırda hükümette vali veya emniyet müdürü gibi önemli konumlarda görev yapan hiçbir Alevi bulunmamaktadır. Son olarak, Milli Eğitim Bakanlığı topluluğa Alevilerin ders kitaplarında tasviri konusunda danışmıştır ve Alevi gruplarının liderlerine göre önerdikleri revizyonların bazıları uygulanmıştır.

Antisemitizm: USCIRF heyetinin 2017 yılının Ekim ayında görüştüğü topluluk liderlerine göre Antisemitizm Türkiye'nin Yahudi topluluğu için sorun teşkil etmeye devam etmektedir ancak önceki yıllara göre kötüleşmemiştir. 2017 Hrant Dink Vakfı raporları yazılı ve sosyal medyanın hala Yahudi aleyhtarı materyaller üretmekte olduğunu teyit etmiştir. 2017 yılında, devlet televizyonunda yayınlanan "Son Sultan" adlı televizyon program Yahudi klişelerini pekiştirmiştir. 2017 yılının Temmuz ayında, iki İsrail polisinin öldürüldüğü ve Mescid-i Aksa'ya metal detektörlerinin yerleştirildiği Harem-i Şerif olayları, Türkiye de dahil olmak üzere Müslüman dünyasının genelinde büyük protestolara neden olmuştur. Aşırı sağcı, aşırı milliyetçi ve İslamcı bir gençlik grubu olan Alperen Ocakları, İstanbul'un merkezindeki Neve Şalom sinagogunun önünde bir protesto düzenlemiştir. Protestocular sinagogun kapılarını tekmelemiştir, taş atmıştır ve "Siz orada bizim ibadet özgürlüğümüzü engellerseniz biz de burada sizin ibadet özgürlüğünüzü engelleyeceğiz" dedikleri duyulmuştur. Bu olaydan sonra, Türk hükümeti sinagogun güvenliğini artırmıştır.

2008 yılından beri, Türkiye, nüfusunun çoğu Müslüman olan ülkeler arasında, Uluslararası Yahudi Soykırımını Anma Birliğine etkin bir şekilde katkıda bulunan tek ülkedir. 27 Ocak 2017 tarihinde Türk hükümeti arka arkaya üçüncü defa bir Yahudi Soykırımını Anma Günü töreni gerçekleştirmiş olup, törene Başbakan Yardımcısı katılmıştır. 2017 yılının Aralık ayında, yine arka arkaya üçüncü defa, İstanbul'un en büyük sinagogu olan Neve Şalom'da hükümet görevlilerinin katıldığı halka açık Hanuka kutlamaları yapılmıştır. Hanuka sırasında, Cumhurbaşkanı Erdoğan da Türkiye'nin Yahudi vatandaşlarına yönelik bir mesaj yayınlamıştır. Son olarak, son üç yıldır, hükümet 24 Şubat 1942 yılında Karadeniz'de batırılan Struma gemisinde hayatlarını kaybeden Yahudi mülteciler anısına yüksek düzeyde resmi katılım sergilenen anma törenleri düzenlemektedir.

Rum Ortodoks: Türk hükümeti, topluluğun Patrik seçimini gerçekleştiren Ekümenik Patrikhanenin Kutsal Rahipler Meclisine yalnızca Türk vatandaşlarının üye olmasını zorunlu kılmaya devam etmektedir. Bununla beraber, 2010 yılından beri, sadece 30 yabancı Metropolitin çifte vatandaşlığı onaylanmış olup, topluluk bunun dahili Patrik seçimi sürecine makul olmayan bir müdahale olduğunu iddia etmektedir. Buna ilaveten, Rum Ortodoks Heybeliada Ruhban Okulu, o tarihte tüm dini ve teolojik okulların kapatılmasına yönelik alınan anayasal bir karara bağlı olarak, 1971 yılından bu yana olduğu gibi kapalı tutulmaktadır. Ancak, Ekümenik Patrikhane, o tarihten beri binlerce imam hatip okulunun açıldığını ve dolayısıyla topluluğun

ayakta kalması bakımından Heybeliada Ruhban Okulunun da tekrar açılmasına izin verilmesi gerektiğini iddia edilmektedir. Türk hükümeti, 1923 Lozan Anlaşmasında yer alan mütekabiliyet ilkesine dayanarak, Heybeliada Ruhban Okulunun kapalı kalmaya devam etmesi için başlıca gerekçe olarak Yunan hükümetinin Batı Trakya'daki Müslümanlara yönelik kısıtlamalarını göstermeye devam etmektedir. Patrikhanenin yasal statüsünün olmaması, bütün dini gruplarda olduğu gibi, topluluğun kendi adına mülk tescil ettirmesini engellemeye devam etmektedir. Bunun yerine, Patriğin mülkleri kişisel olarak kendi adına tescil ettirmesi gerekmektedir. Patrikhanenin tarihi mülklerin devlet tarafından iade edilmesine yönelik dilekçeleri de yanıtsız kalmaktadır.

2016 yılının ortasında, Patrik topluluğunun endişelerini tartışmak üzere Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan bir toplantı talebinde bulunmuştur ancak rapor tarihinin sonu itibarıyla bir yanıt alınamamıştır. Bununla birlikte, Cumhurbaşkanı Erdoğan Patriği 2017 yılında Milli Bayram kutlamalarına ve diğer resmi etkinliklere davet etmiştir. Patrik Türkiye'deki dini azınlıklar arasında dinler arası diyalogun aktif organizatörlerinden biri olmaya devam etmektedir.

Protestanlar: Türkiye'deki Protestan nüfusunun 6.000 ila 7.000 kişi olduğu tahmin edilmektedir. 2017 yılında, Protestan kiliselerinin tahrip edildiğine ve pastörlerin kısa mesaj, Facebook ve e-posta yoluyla nefret söylemlerinin hedefi olduğuna dair raporlar gelmeye devam etmiştir. Topluluk, ziyareti sırasında USCIRF heyetini hükümetin endişeleriyle ilgilenmediği veya hedef alınan kiliselere veya pastörlere yeterli koruma sağlamadığı konusunda bilgilendirmiştir.

2016 yılının Ekim ayında, 23 yıldır Türkiye'nin İzmir kentinde yaşayan ve yaklaşık 60 kişilik küçük bir kiliseye önderlik eden bir ABD vatandaşı olan Pastör Andrew Brunson, Türk makamları tarafından tutuklanmıştır. 2017 yılının Ekim ayında USCIRF heyeti Pastör Brunson'ı Kırkılar Hapishanesinde ziyaret ederek konsolosluk ve ailesi dışında kendisiyle görüşen ilk heyet olmuştur. Raporlama döneminin sonu itibarıyla, Pastör Brunson ve avukatları henüz iddianameyi veya gizli delilleri görmemiştir veya pastör ile FETÖ arasında bağlantı kurabilecek hükümet iddialarına tanık olmamıştır. Delillerin "Türk hükümetini devirmeye" ve "anayasal düzeni yıkmaya" teşebbüs ettiğini gösterdiği söylenmiştir. Türkiye Protestan Kiliseler Derneğine göre, geçtiğimiz birkaç yıl boyunca, en az 100 pastör hükümetin vize veya diğer izinleri yenilemeyi reddetmesi dolayısıyla Türkiye'den ayrılmaya zorlanmıştır.

Sünni Müslümanlar: Fethullah Gülen ile bağlantılı olduğu iddia edilenler hariç olmak üzere, çoğunluğu oluşturan Sünni Müslüman nüfus AK Parti hükümetinin 2002 yılında iktidara gelişinden beri din özgürlüğü konusunda gelişmelere şahit olmuştur. Genel olarak, Sünni Müslüman öğrenciler Cuma namazlarına yetişmek için daha rahat izin istemekte olup, geçmiş yıllarda bu durum hoş görülmemekteydi. 2017 yılının Şubat ayında, Türk emniyet güçlerinde ve ordusunda İslami başörtüsü giyme yasağı kaldırılmıştır. Türk devletindeki en laik kurum olan Türk ordusunda başörtüsü kullanımı 1980'lerden beri yasak idi.

Fethullah Gülen'in binlerce takipçisi kamu hizmetinden çıkarılmıştır; diğerleri ise tutuklanmış olup Ekim 2017 İnsan Hakları Gözlem raporuna göre bunların bazıları gözaltında işkenceye uğramıştır. 2016 darbe teşebbüsünden sonra, Türk kamu görevlileri Gülen cemaati üyelerine "paralel devlet" şeklinde atıfta bulunmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı, Gülen cemaati takipçilerinin "sapkın inanç" sahibi olduklarını açıklamıştır ve Cuma günleri her camide okunan, Gülen cemaati üyelerine sözlü saldırılar içeren haftalık Cuma hutbeleri yayınlamaktadır.

Dini Azınlıklara Ait Mülkler: Diyanete kayıtlı Müslüman camilerinin aksine, dini azınlık örgütleri Vakıflara kayıtlıdır. Gayrimüslim ibadethanelerinin fonları Vakıflar bütçesinden çıkmakta olup, bu bütçe hak kazanan ve fon ihtiyacı bulunan birçok kilise ve sinagogun ihtiyaçlarını karşılamak için son derece yetersizdir. Türk hükümetinin yetkilileri USCIRF'a gayrimüslim ibadethanelerinin fonlarının artırılmasını kolaylaştırmak üzere hükümetin Diyanet bünyesinde bir Vakıflar oluşturmayı planladığını, bu adımın artan Diyanet bütçesinden fon gelmesini sağlayacağını ifade etmiştir.

Geçmişte, Türk hükümetleri dini azınlıkların mülklerini kamulaştırmıştır. 2011 yılında, dini azınlık vakıflarının hükümet tarafından önceki yıllarda el koyulan mülklerin iadesi veya tazminatı için başvurması amacıyla bir yıllık süre tanıyan bir kararname yayınlamıştır. 1936 ve 2011 yılları arasında, hükümet Hristiyan ve Yahudi vakıflarına ait binlerce mülke el koymuştur. 2011 kararnamesi yalnızca Lozan Antlaşması çerçevesindeki azınlık inançlarının (Ermeni Ortodoks Kilisesi, Rum Ortodoks Kilisesi ve Yahudi topluluğu) 1936 yılında kayıtlı bulunan mülklerin iadesi için başvurmaya imkan tanımıştır. Bu kararnameden beri, hükümet toplam 333 mülkü iade etmiştir ve 21 mülk için tazminat ödemiştir. Çeşitli azınlık vakıfları toplam değeri 2,5 milyar Türk Lirası'nı aşan 1500'den fazla mülkün iadesi için başvuruda bulunmuştur. 2017 yılında, Türk hükümeti mülklerin iade edilmesine veya tazminat ödenmesine ilaveten, aralarında 379 kilisenin, 24 şapel ve 39 sinagogun yer aldığı 419 azınlık ibadethanesinin elektrik ve su giderlerini karşılamıştır.

Hükümet, belirli tarihi kiliselerin restorasyonunu finanse etmiştir. 2015 yılını Eylül ayından beri kısmen hükümetin finanse ettiği bir restorasyondan geçmekte olan Rum Ortodoks Sümela Manastırının Ağustos 2018'de yeniden açılması planlanmaktadır. Ayrıca, İstanbul'daki Bulgar Ortodoks Kilisesinin inşaatı, İstanbul'un merkezindeki mülkün kilise ile ilişkili vakfa iade edildiği 2013 yılından beri sürmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Bulgar Başbakanı Boyko Borisov kilisenin Ocak 2018'deki açılış törenine katılmıştır. Hükümet aynı zamanda 2015 ve 2016 yılları arasında Türk ordusu ile terör örgütü Kürdistan İşçi Partisi (PKK) arasında Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen çatışmalarda tahrip olan dört kilisenin renovasyonunu üstlenmiştir. Başka mülkler de restore edilmiştir ve Türk makamlarına göre gelecekteki projeler arasında İstanbul Tur-i Sina Manastırı, Kilis Merkez Sinagogu, Hatay Yayladağı Rum Ortodoks Kilisesi ve İskenderun Arsuz Maryo Hanna Kilisesi yer almaktadır.

Ayasofya: Türkiye'deki Hristiyan topluluğu, İstanbul'daki tarihi Ayasofya'nın durumundaki olası bir değişikliğe ilişkin endişelerini yıllardır dile getirmektedir. 1935 yılından beri yasal açıdan müze statüsüne sahip olmasına rağmen, aralarında Türk milletvekillerinin de bulunduğu bazı Müslümanlar Ayasofya'nın cami olarak açılmasını talep etmişlerdir. USCIRF'ın Ekim 2017 ziyareti sırasında, Türk yetkililer hükümetin Ayasofya'nın yasal durumunu değiştirme niyetinde olmadığını ifade etmişlerdir.

Kadın ve Din Özgürlüğü: 2017 yılının Kasım ayında, Türk Meclisi, Sünni Müslüman müftülerinin kıydığı nikahların tanınması için, Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından imzalanarak kanunlaşan, hükümetin onayladığı din adamlarına nikah kıymak üzere sivil makamlar ile aynı yetkileri tanıyan bir kanun tasarısını onaylamıştır. Bu kanunu eleştirenler, özellikle kırsal alanlardaki bazı müftüler genç gelinlere göz yumabileceği için bu durumun yasal evlilik yaşı olan 18 yaşından küçük evliliklere kapıyı açabileceğini iddia etmektedir. Girls Not Brides örgütü, Türkiye'de genç kızların %15'inin 18 yaş altında evlendiğini ve Türkiye'de çocuk evliliği oranının yüksek olduğunu bildirmiştir. Hükümet, bu kanunun dini ailelerin adım atmasını ve devlet tarafından onaylanan bir müftü tarafından evlendirilmesini teşvik ederek gayriresmi evliliklerin sayısını azaltma amaçlı olduğunu savunmaktadır. Bu doğru olsa bile, kanun başka bir şekilde ayrımcıdır: yalnızca Sünni Müslüman müftüler nikah kıyabilmektedir; rahipler, hahamlar ve diğer inanç liderlerinin nikah kıyması mümkün değildir.

ABD Politikası

Türkiye'nin ABD'nin önemli stratejik ortaklarından biri ve bir NATO üyesi olmasına rağmen, Türk hükümetinin gittikçe artan otoriter tedbirler alması dolayısıyla ABD-Türkiye ilişkileri 2017 yılında çok gerilmiştir ve önemli ölçüde kötüleşmiştir. Amerika Birleşik Devletleri ve Irak Şam İslam Devletini (İŞİD) yenmeyi amaçlayan Küresel Koalisyon hava operasyonlarını yürütmek için Türkiye'deki İncirlik Hava Üssünü kullanmış olsa da, Türk hükümeti Amerika Birleşik Devletleri'nin Suriye'de İŞİD ile mücadele etmek için Kürt ağırlıklı Suriye Demokratik Güçlerine (SDF) ve özellikle Halkçı Koruma Birliklerine (YPG) verdiği desteğe karşı çıkmıştır. Türk hükümeti, YPG'nin bünyesinde hem Türkiye'nin hem de Amerika Birleşik Devletleri'nin bir terör örgütü olarak nitelendirdiği Kürt milliyetçisi bir örgüt olan Kürdistan İşçi Partisinin (PKK) unsurlarının bulunduğunu defaatle iddia etmiştir. YPG, PKK'dan bağımsız olduğunu iddia etmektedir.

Ayrıca, Türk hükümeti halihazırda Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan Gülen'in darbe teşebbüsünden dolayı yargılanabilmesi için sınır dışı edilmesi konusunda Amerika Birleşik Devletleri'ne baskı yapmaya devam etmiştir. Diğer yandan, Amerika Birleşik Devletleri hükümeti ile ABD Kongresinin üyeleri 2016 yılının Ekim ayından beri bir ABD vatandaşı olan tutuklu Pastör Brunson'ın serbest bırakılması için baskı yapmaktadır. Başkan Donald Trump, Mayıs ayında Cumhurbaşkanı Erdoğan ile yaptığı bir toplantıda ve Başkan Yardımcısı Michael

Pence, Kasım ayında Başbakan Binali Yıldırım ile yaptığı bir toplantıda Pastör Brunson'ın serbest bırakılmasını istemiştir. Mart ayında, dönemin Dışişleri Bakanı Rex Tillerson Ankara'da Pastör Brunson'ın eşi Norine Brunson ile görüşmüştür. İlişkiyi etkileyen diğer meseleler arasında, Washington, DC'de protestoculara Dayak atılmasından dolayı Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın korumalarına karşı açılan dava, bir Türk altın taciri olan Reza Zarrab'ın İran'a yönelik yaptırımları ihlal ettiği için New York'ta yargılanması ve Türk hükümetinin ABD konsolosluğunda çalışan Türk vatandaşlarını FETÖ bağlantılı oldukları iddiasıyla suçlaması gibi hem Türklere hem de Amerikalılara karşı bir dizi adli dava yer almaktadır. ABD, 2011 yılından beri Türkiye'deki mülteciler için Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası örgütler aracılığıyla toplam yaklaşık 572 milyon Amerikan Doları tutarında finansman sağlamıştır. Türkiye, Beşar el Esad rejiminden ve IŞİD zulmünden kaçmak için Türkiye'ye gelen çeşitli dini inançlara sahip en az 3,4 milyon kayıtlı Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. ABD fonları psikososyal programları, sağlık ve refah programlarını ve cinsel şiddetin önlenmesi ile cinsel şiddete karşılık verilmesini, ayrıca çadır, battaniye, okul teminini ve öğretmen maaşlarını desteklemiştir.

Amerika Birleşik Devletleri Türk yetkililerin imkanlar dahilinde, Ermenilere, Yahudilere ve diğer dini azınlık gruplarına karşı nefret söylemi içeren ve ayrımcı dil kullanılmasının önlenmesini de kapsayacak şekilde, din özgürlüğüne öncelik vermesini teşvik etmeye devam etmiştir. ABD yetkilileri Ayasofya'nın müze statüsünün korunması gereksinimini vurgulamıştır ve dinlerin bir arada var olmasının sembolü olarak önemini vurgulamıştır. Heybeliada Ruhban Okulunun yeniden açılması ve dini azınlık gruplarına mülklerin iadesi, halen Amerika Birleşik Devletleri'nin büyük ilgi gösterdiği konular arasındadır.